

MILLIY IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSIALARNING TARMOQLAR BO'YICHA TAQSIMLANISHI

Fazliyev Farrux Faxriddinovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Mustaqil tadqiqotchisi, Tel: +998 90 903 77 77

Email: fara-0606@mail.ru

<https://doi.org/10.5281/zenodo.22337770>

Annotatsiya. Mazkur tezisda O'zbekiston milliy iqtisodiyotida to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalarning 2021–2025-yillardagi dinamikasi hamda xorijiy investitsiya va kreditlarning iqtisodiy faoliyat turlari bo'yicha taqsimlanish tendensiyalari tahlil qilingan. Investitsiya oqimlarining ishlab chiqarish sanoati, energetika, tog'-kon sanoati, qishloq xo'jaligi, qurilish, transport hamda axborot-kommunikatsiya sohalaridagi tarkibiy o'zgarishlari baholangan. Shuningdek, so'nggi besh yilda O'zbekistonda investitsiya muhitini yaxshilash va xorijiy kapitalni ustuvor tarmoqlarga yo'naltirish bo'yicha qabul qilingan normativ-huquqiy hujjatlar tizimlashtirilgan.

Kalit so'zlar: to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar, xorijiy kapital, investitsiya siyosati, ishlab chiqarish sanoati, energetika, tog'-kon sanoati, tarmoq tarkibi, investitsiya muhiti.

Kirish. Hozirgi sharoitda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar milliy iqtisodiyotning nafaqat qo'shimcha moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish, balki yangi texnologiyalarni joriy etish, ishlab chiqarish quvvatlarini modernizatsiya qilish, eksport salohiyatini kengaytirish va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulot ishlab chiqarishni rivojlantirishning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli xorijiy investitsiyalar hajmining o'sishi bilan bir qatorda ularning qaysi tarmoqlarga yo'naltirilayotgani ham alohida iqtisodiy ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda 2021–2025-yillarda investitsiya siyosatining institutsional va infratuzilmaviy asoslarini mustahkamlashga qaratilgan qator muhim hujjatlar qabul qilindi. Xususan, 2021-yildagi PQ–5233-son qaror investitsiya loyihalarini tashqi infratuzilma bilan ta'minlash mexanizmlarini takomillashtirishga qaratilgan bo'lsa, 2022-yildagi PF–60-son Farmon Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi doirasida investitsiyalarni faol jalb qilish va xususiy sektor rolini oshirish vazifalarini belgiladi.[1][2] 2023-yilda qabul qilingan "O'zbekiston — 2030" strategiyasida kuchli iqtisodiyotni shakllantirish, sanoat va investitsion faollikni kengaytirish ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan.[3]

2024-yilda Uchinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumi va Xorijiy investorlar kengashi doirasida erishilgan kelishuvlarni amalga oshirish bo'yicha PQ–179-son qaror qabul qilindi. 2025-yilda esa PF–41-son Farmon bilan maxsus iqtisodiy va sanoat zonalari faoliyati samaradorligini oshirishga qaratilgan yangi choralar belgilandi.[4][5]

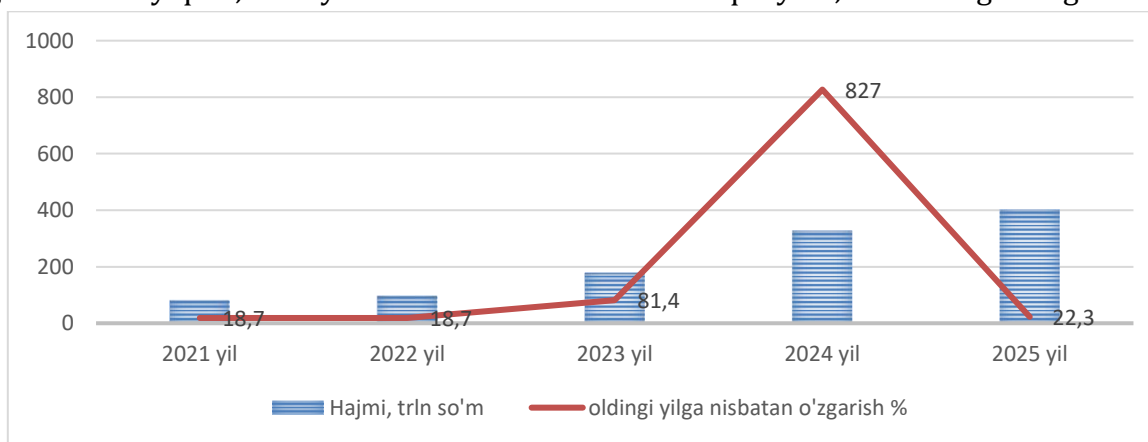
1-jadval.

O'zbekistonda 2021–2025-yillarda investitsiya siyosatiga oid asosiy normativ-huquqiy hujjatlar

Yil	Normativ-huquqiy hujjat	Asosiy yo'nalishi
2021	Prezidentning 25.08.2021-yildagi PQ–5233-son qarori	Investitsiya loyihalarini tashqi muhandislik-kommunikatsiya infratuzilmasi bilan ta'minlash

2022	Prezidentning 28.01.2022-yildagi PF-60-son Farmoni	2022–2026-yillarda investitsion faollikni oshirish, xususiy va xorijiy kapitalni keng jalb etish
2023	Prezidentning 11.09.2023-yildagi PF-158-son Farmoni	“O‘zbekiston — 2030” strategiyasi doirasida iqtisodiyot va investitsiya salohiyatini oshirish
2024	Prezidentning 15.04.2024-yildagi PQ-179-son qarori	Xalqaro investitsiya forumi doirasida erishilgan kelishuvlarni amalga oshirish
2025	Prezidentning 04.03.2025-yildagi PF-41-son Farmoni	Maxsus iqtisodiy va sanoat zonalarining investitsion samaradorligini oshirish

Tahlil va natijalar. Milliy statistika qo‘mitasining yangilangan ma’lumotlari O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobidan asosiy kapitalga yo‘naltirilgan mablag‘lar hajmi so‘nggi besh yil davomida keskin oshganini ko‘rsatadi. 2021-yilda bu ko‘rsatkich 83,2 trln so‘mni tashkil qilgan bo‘lsa, 2025-yilga kelib 400,8 trln so‘mga yetgan. Shunday qilib, besh yil ichida mazkur ko‘rsatkich qariyb 4,8 barobarga oshgan.

1-Rasm. O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar dinamikasi

Rasmdan ko‘rinib turibdiki, ayniqsa 2023–2024-yillarda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmida yuqori o‘shish kuzatilgan. 2023-yilda u 2022-yilga nisbatan qariyb 81,4 foizga, 2024-yilda esa yana 82,7 foizga ko‘paygan. 2025-yilda o‘shish sur‘ati nisbatan sekinlashgan bo‘lsa-da, yuqori bazaga nisbatan 22 foizdan ortiq o‘shish saqlanib qolgan. Aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan asosiy kapitalga to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar hajmi ham sezilarli oshgan: 2021-yildagi 856,7 ming so‘mdan 2025-yilda 6 492,2 ming so‘mgacha, ya‘ni qariyb 7,6 barobarga ko‘paygan.

Tarmoqlar kesimida to‘g‘ridan-to‘g‘ri investitsiyalarning alohida uzluksiz yillik qatori ochiq statistik bazada cheklanganligi sababli, tarmoq tarkibini baholashda Milliy statistika qo‘mitasining “iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha asosiy kapitalga xorijiy investitsiyalar va kreditlar” ko‘rsatkichidan foydalanildi. Mazkur ko‘rsatkich xorijiy kapitalning iqtisodiyot tarmoqlari bo‘yicha yo‘nalishini tahlil qilish imkonini beradi.

3-jadval.

Xorijiy investitsiyalar va kreditlarning asosiy tarmoqlar bo‘yicha tarkibi, 2021–2025-yillar, %

<i>Tarmoq</i>	2021	2022	2023	2024	2025

<i>Ishlab chiqarish sanoati</i>	35,8	39,9	36,8	33,3	32,3
<i>Elektr, gaz va bug' bilan ta'minlash</i>	12,5	14,6	19,8	18,9	16,7
<i>Tog'-kon sanoati</i>	13,6	11,5	14,0	15,5	11,6
<i>Qishloq, o'rmon va baliq xo'jaligi</i>	7,6	4,5	3,7	3,6	9,0
<i>Qurilish</i>	5,7	4,7	5,2	7,7	6,0
<i>Tashish va saqlash</i>	6,9	6,3	5,5	3,6	5,1
<i>Axborot va aloqa</i>	2,1	1,3	1,7	2,5	1,5

Tahlil natijalari shuni ko'rsatadiki, barcha besh yil davomida ishlab chiqarish sanoati xorijiy kapitalni jalb qilishda yetakchi tarmoq bo'lib qolgan. Uning ulushi 2021-yilda 35,8 foizni, 2022-yilda 39,9 foizni tashkil etgan. Keyingi yillarda ulush biroz qisqargan bo'lsa-da, 2025-yilda ham 32 foizdan yuqori darajada saqlanib qolgan. 2025-yilda ushbu tarmoqqa yo'naltirilgan xorijiy investitsiyalar va kreditlar hajmi 140,3 trln so'mni tashkil qilgan. Ikkinchi yirik yo'nalish energetika hisoblanadi. Elektr energiyasi, gaz, bug' bilan ta'minlash va havoni konditsiyalash sohasining ulushi 2021-yildagi 12,5 foizdan 2023-yilda 19,8 foizgacha oshgan. 2025-yilda bu yo'nalishga 72,4 trln so'm xorijiy kapital yo'naltirilgan. Bu mamlakatda elektr energetikasi, qayta tiklanuvchi energiya manbalari va energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilishga qaratilgan yirik loyihalarning kengayib borayotganini ko'rsatadi. Tog'-kon sanoatida xorijiy kapital ulushi ham yuqori bo'lib, 2024-yilda 15,5 foizgacha ko'tarilgan. 2025-yilda esa uning ulushi 11,6 foizni tashkil etgan. Ushbu holat O'zbekistonning mineral-xom ashyo bazasi xorijiy investorlar uchun muhim investitsion yo'nalish bo'lib qolayotganini ko'rsatadi. Qishloq xo'jaligida esa o'ziga xos strukturaviy o'zgarish kuzatilgan. 2021-yilda 7,6 foizni tashkil etgan ulush 2023–2024-yillarda 4 foizdan past darajaga tushgan bo'lsa, 2025-yilda 9 foizgacha oshgan. Bu agrar sohada qayta ishlash, klasterlar, zamonaviy agrotexnologiyalar va oziq-ovqat xavfsizligiga qaratilgan investitsiya loyihalarining faollashgani bilan bog'liq bo'lishi mumkin. 2025-yil yakunlari bo'yicha Milliy statistika qo'mitasi xorijiy investitsiyalar va kreditlarning 33,2 foizi ishlab chiqarish sanoatiga, 17,1 foizi elektr va gaz bilan ta'minlashga, 11,9 foizi tog'-kon sanoatiga, 9,2 foizi qishloq xo'jaligiga, 6,1 foizi qurilishga va 5,3 foizi tashish va saqlashga yo'naltirilganini ham qayd etgan; yangilangan SIAT qatorlarida ayrim ko'rsatkichlar keyinchalik statistik qayta ko'rib chiqilgan. Tarmoq tarkibini umumlashtirganda, xorijiy kapitalning asosiy qismi hanuzgacha sanoat, energetika va xom ashyo tarmoqlarida konsentratsiyalashgani kuzatiladi. Ishlab chiqarish sanoati ulushining yuqoriligi ijobiy holat bo'lsa-da, axborot va aloqa, professional-ilmiy faoliyat, ta'lim va boshqa yuqori bilim talab qiluvchi xizmatlarda xorijiy kapitalning nisbatan past ulushi iqtisodiyotni texnologik diversifikatsiya qilish uchun foydalanilmagan zaxiralar mavjudligini ko'rsatadi.

Shu sababli xorijiy investitsiya siyosatida jalb qilinayotgan kapitalning faqat miqdoriy hajmiga emas, balki uning tarmoq sifatiga ham e'tibor qaratish maqsadga muvofiq. Xususan, yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan qayta ishlash sanoati, elektrotexnika, farmatsevtika, mashinasozlik, raqamli iqtisodiyot, yashil energetika va ilmiy-texnologik faoliyatga yo'naltirilgan to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalar ulushini oshirish muhim hisoblanadi.

Xulosa. 2021–2025-yillar tahlili O‘zbekistonda to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimi sezilarli darajada jadallashganini ko‘rsatadi. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar va kreditlar hisobidan asosiy kapitalga yo‘naltirilgan mablag‘lar hajmi 83,2 trln so‘mdan 400,8 trln so‘mgacha oshgan. Bu investitsiya muhitini liberallashtirish, infratuzilmani rivojlantirish va xorijiy investorlar uchun institutsional sharoitlarni yaxshilash bo‘yicha olib borilgan siyosatning muayyan natijalarini aks ettiradi. Shu bilan birga, tarmoq tarkibida ishlab chiqarish sanoati, energetika va tog‘-kon sanoatining yuqori ulushi xorijiy kapitalning ma‘lum darajada konsentratsiyalashganini ko‘rsatmoqda. Kelgusida investitsiya siyosatini yuqori texnologiyali, eksportbop, energiya tejamkor hamda yuqori qo‘shilgan qiymat yaratadigan tarmoqlarga ko‘proq yo‘naltirish, shuningdek xorijiy investitsiyalarning hududiy va tarmoq diversifikatsiyasini kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 25-avgustdagi PQ-5233-son “Investitsiya loyihalarini tashqi infratuzilma bilan ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. Lex.uz.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. Lex.uz.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son “O‘zbekiston — 2030 strategiyasi to‘g‘risida”gi Farmoni. Lex.uz. Mazkur hujjat 2026-yil 17-fevraldan kuchini yo‘qotgan, biroq 2023–2025-yillardagi tahlil davrida amal qilgan.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 15-apreldagi PQ-179-son “Uchinchi Toshkent xalqaro investitsiya forumi va Xorijiy investorlar kengashining navbatdagi yig‘ilishi doirasida erishilgan kelishuvlarning ijrosini ta‘minlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori. Lex.uz.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 4-martdagi PF-41-son “Maxsus iqtisodiy va sanoat zonalari faoliyatining samaradorligini oshirish bo‘yicha qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi Farmoni. Lex.uz.
6. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiya va kreditlar hisobidan asosiy kapitalga investitsiyalar hajmi, 2021–2025-yillar. SIAT, 2026-yil 6-avgustda yangilangan.
7. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Iqtisodiy faoliyat turlari bo‘yicha asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi, 2021–2025-yillar. SIAT.
8. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Asosiy kapitalga xorijiy investitsiya va kreditlar hajmi, yillik ma‘lumotlar. SIAT, 2026-yil 6-avgustda yangilangan.